

Posudek na magisterskou práci Bc. Pavlína Kopecké

Ekologické skupiny jako forma opozice v Německé demokratické republice

PhDr. Petr Šafařík, vedoucí magisterské práce

Katedra německých a rakouských studií IMS FSV UK, ak. rok 2007/08

Magisterská práce se zabývá formováním ekologického hnutí v NDR, jeho poměrem k vládnoucímu režimu, postavením v rámci východoněmeckého disentu a podílem na převratných událostech konce NDR.

V první kapitole autorka uvádí relevantní poznatky o politickém systému NDR a hlavních rysech a fázích tamních opozičních aktivit. Dokládá, že pro výraznější činnost na poli ochrany životního prostředí neskýtal režim prostor. Jeho postup v dané oblasti Pavlína Kopecká sleduje především v druhé kapitole, kde popisuje vnitřní i zahraničněpolitické motivace aktivit státu v ochraně životního prostředí, přijatá legislativní a správní opatření i reálnou politiku. Ta brzy zaostala za ambiciózními proklamacemi SED z konce šedesátých let; autorka vidí jako hlavní příčiny centralismus, dirigismus a omezování občanských práv, plynoucí již ze samotné povahy režimu, a upřednostňování hospodářských zájmů před ekologickými. Silně se projevilo v reakci na ekonomické otřesy sedmdesátých let. Diplomantka si správně všímá i vlivu snahy udržet tzv. společenskou smlouvu coby důležitého prvku hospodářské a sociální politiky SED (s. 40 an.) - v představách státostrany o kýžené kvalitě života ani stále akutnější potřeba ochrany životního prostředí neobstála vůči snaze o zlepšení zásobovací situace a – jakkoliv ve srovnání se Západem omezený - rozvoj konzumerismu.

Ve třetí kapitole Pavlína Kopecká sleduje vznik a vývoj ekologického hnutí v NDR do konce osmdesátých let. Věnuje pozornost široké škále občanských aktivit v oblasti ochrany životního prostředí a adekvátně oceňuje významnou roli, kterou v jejich rozvoji sehrála východoněmecká evangelická církev. U ústředního tématu politizace ekologického hnutí a jeho postavení ve východoněmeckém disentu autorka razí plausibilní tezi, že k radikalizaci v letech 1984 a 1985 přispěl sám režim odmítáním dialogu s ekologickými skupinami a zatajováním informací o stavu životního prostředí (s. 69).

Ve čtvrté kapitole se diplomantka zabývá obdobím posledních tří let NDR. Popisuje obecný rozvoj opozičních aktivit, s nímž dění v ekologickém hnutí sdílelo emancipaci od církevních struktur a rostoucí sebevědomí, podpořené také reformismem Michaila Sergejeviče Gorbačova. Přelomové období pro východoněmecké ekologické hnutí – od listopadu 1989 již s vlastní stranou zelených – znamenalo jednak spoluúčast některých jeho členů na jednání různých „kulatých stolů“, jednak neúspěch v prvních demokratických volebních kláních politických stran, jelikož se zájem velké většiny občanů NDR silně přiklonil k jiným problémům, než je kvalita životního prostředí.

Magisterská práce Pavlína Kopecké je logicky a přehledně členěna a splňuje všechny formální náležitosti požadované od magisterských prací (komentář hlavní použité literatury a pramenů je součástí úvodu). Chvályhodné je, že diplomantka při svých rešerších během studijního pobytu v SRN pracovala nejen s odbornou literaturou, ale i s dobovými prameny.

Dalším kladem práce je, že zvolené téma sleduje v širších souvislostech: soustavně přihlíží k povaze ideologie i praktické politiky východoněmeckého režimu, a to jak obecné, tak té

těsně související s ochranou životního prostředí. Cenná je pozornost, kterou Pavlína Kopecká věnuje snahám režimu podvázat zvyšující se ekologickou citlivost obyvatelstva státními organizacemi, především Společností pro přírodu a životní prostředí, založenou v březnu 1980 (s. 65). Diplomantka správně zohledňuje zahraničněpolitické souvislosti, které ovlivnily přístup SED k ekologické problematice (s. 25an.). Přínosné je, že neustále přihlíží k celkovému vývoji opozičních aktivit v NDR. Ekologické aktivisty neheroizuje, snaží se uvádět konkrétní příklady jejich činnosti a brát v úvahu, jaký počet občanů se takto angažoval. Všimá si i vnitřních pnutí a neshod uvnitř ekologického hnutí (s. 73).

K magisterské práci Pavlíny Kopecké nemám žádné závažné výhrady. K tématu terminologického uchopení problematiky opozice či disentu (s. 15) se nabízí úvaha, zda by spíše než zacházení s pojmy opozice a odpor (jež má ovšem zázemí v četných německých pramenech a odborné literatuře) nebylo přínosnější užívat triádu opozice - odboj - odpor, jak s ní pracuje například standardní práce Neubert, Ehrhart: *Geschichte der Opposition in der DDR 1949-1989*. Bonn: BpB 1997, s. 25-33.

Jako další možné téma pro obhajobu práce se nabízí otázka pojmenování charakteru východoněmeckého systému v kontextu odborných debat o konceptu totalitarismu: diplomantka někdy píše o režimu autoritářském (s. 8), jindy o totalitním (s. 44).

Na některých místech by textu prospělo hojnější uvádění jmen předních aktérů popisovaných událostí (např. u vzniku východoněmecké Strany zelených na s. 77). Ojedinele se v práci vyskytují příliš zkratovitá či nepřesná vyjádření (např. „dobré vzdělání“ v NDR, s. 47; „nová ekologická strana“, s. 77 a 87 – nepoučený čtenář by si mohl myslet, že v NDR již existovala jiná ekologická strana; na s. 87 by tvrzení v závěru 3. odstavce mělo být zdůvodněno; neobratná je pasáž na s. 84 o „několika desetiletích praktického nezájmu o ochranu přírody a životního prostředí“ v NDR – řeč je přitom o období zhruba dvaceti let).

Magisterská práce má obecně velmi dobrou stylistickou a jazykovou úroveň. Z drobných chyb upozorňuji dále na několik překlepů (na s. 11 má být ve 3. odstavci „na ně“; na s. 24 by mělo být v poslední větě „scény“; na s. 45 má být „flóru“). V závěru autorce při korekturách unikl nepříjemný omyl, kdy při dataci nové ústavy NDR místo roku 1968 ponechala letopočet 1986 (s. 84).

Svérázným prvkem předložené magisterské práce je neobvyklá forma opakovaných citací v poznámkách pod čarou, kdy autorka zkratkou „cit.“ a uvedením čísla odkazuje na číslo poznámky, v níž zdroj citovala poprvé. Jedná se nicméně o způsob, který jako jeden z více možných uvádí příslušná bibliografická norma Českého normalizačního institutu (ČSN ISO 690, ČNI, 1996, s. 25, 3. příklad). Jde tedy ve skutečnosti o projev autorčiny preciznosti; zvolená forma citací ale musela svou náročností přidělat zbytečnou námahu i jí samotné.

Výše uvedené nedostatky jsou velmi drobné, takže magisterskou práci rozhodně navrhuji hodnotit známkou výborně.

Praha, 16. 6. 2008

